

Ajuieer de Luccäi kä ke Pial e Guöp de Niiu Thawuth Welith (NSW)

Buñthiin (Athörthiin) de Lëk

E yï piac bën (e paanë) ke yï ye rëpiøjii (raan
cï paande waan në wët de tçj, riöjc, cïeñj
ka pür rac) e piac bën ka ye abakök?

Yen buñthiin kän e yï yiëk wël ke lëk në biäk de kä
ke pial e guöp ke Niiu Thawuth Welith (NSW).

Kä tö thïn

Këët ke kä ke pial e guöp	3
Medikëer	3
Kët ke Kä ke Pial e Guöp	4
Koc nyic lucci de wëer de thook apiath	5
Bëi ke Akim ke akuma	6
Käril yiic ye tuöl (röl/käräk)	6
Ambulanh (riän de röl/käräk)	6
Në Kä ke Pial e Guöp Cii Kuççny de Akim Dac Wic	7
Ye Pial e Guöpdu Tij (Apiath)	8
Ajuiëer de Kä ke Pial e Guöp enq Repiójii de Niiu Thawuth Welith (NSW)	8
Ajuiëer Tamín de Nääth de Baai Ebën (NDIS)	8
Luci de Temerjii në Awuthtereliya	8
Nëm de Jii Piï (GP)	9
Ajuiir ke Cäär de Kantha	9
Tij de Ak-thayï (Akim Atët nyic londe arëët)	10
Wel ke akim	10
Ajuiir ke Luci de Lec ke akuma	11
Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Komiöniti	12
Ajuiir ke kä ke pial e guöp de diäär	13
Ajuiir ke Kä ke Pial e Guöp ke Meth ku Baai	14
Ajuiir ke Kä ke Pial e Guöp de Riënythii	15
Ajuiir ke Kä ke Piij	16
Ajuiir ke Kä ke Nyin	17
Wël ke Lék në Thook (wääc)	17
Ye Pial e Guöpdu Tij (Apiath)	18
Ajuiëer de NSW de Döc ku Töök de Koc e ci Keek Yiëk Yän	
Töök ku Jiëth de Piëu ye col (STARTTS)	18
Ajuiir ke Kä ke Pial de Nhom	19
Kä ye Löj yiëk raan në biäk de kä ke pial e guöp & (ku)	
Kä Bi Raan ke Dhiil Looi	20
Käkuön ye Löj yiëk yïin	20
Gäm de Döc	20
Kä ba keek dhiil looi	21
Të yenë Guel Luçi thiin	21
Wël ke nyooth	22

Këët ke kä ke pial e guöp

Medikëär

Medikëär e tamin de kä ke pial e guöp de akuma Paan Awuthtereliya, ye Akuma wëu ke cuat piny. Cít tän tö bïthadu, yin lëu bï yiin yiék **Kän de Medikëär**.

Ba Kän de Medikëär yök:

- Lo maktam de Thentalij thiäak arëet ke tē cej ka col Medikëär tö **13 20 11**
- Thiän poom tö maktaopic ka ba looi ɔnlaany tö Ajuiir ke Kuɔɔny ke Awuthtereliya ([Services Australia](#))
- Yin bï pâthpɔɔtdu dhiil nyuɔoth, poom de rou nyooth yiin, ku na lëu röt, awereekkuõn ke cäth.

Medikëär e wëu kedhia ka biäk de wëu cuat piny na tö ke yin ye:

- Nem akim thiäak ke tē cej ku akiim nyic luɔiden arëet (ak-thaiyiin/ateëet)
- Ye raan tuaany-tö ke cï täac- paan akim de akuma
- Bï yiin luɔi athëm de nyin në akim de nyin
- Bï yiin luɔi athëm de ekthi-rei ku athëem benë kä nyooth tuaany yök thiin.

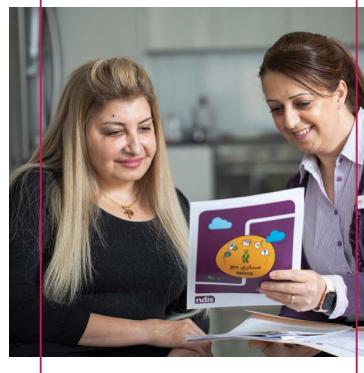
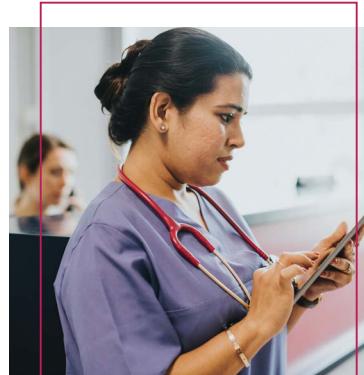
Ku na täu ke yen cïn Kän de Medikëär?

Na tö ke yin ye raan rëér në kaam cekic ka menh/raan de thukul e bë paan dët pee, ke yin lëu ba narj tamin de pial e guöp adööcdú.

Na tö ke yin ye raan cï paanden waan wic bï gam bï rëér paan dët pee, ku cïn Medikëär ku yin wic kuɔɔny në kä ke pial e guöp, ke yi col Ajuier de Kä ke Pial e Guöp ke Repiöjj de Niiu Thawuth Welith (NSW Refugee Health Service) tö: **9794 0770**.

Kë nyooth Kän de Medikëär

Kët ke Kä ke Pial e Guöp

Thenthalij e Kän de **Kä ke Pial e Guöp** (Health Care Card) ka Kän de Raan cï Nyuöjc (cï dït ka ye raan nuan) ye **Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic** (Pensioner Concession Card) ye yiëk koc noj wëu lik ku aa ye wëu ke kuccny ka makäpa (wëu ke koc cï keek nyuöjc) däm enoj Akuma.

Kän de Kä ke Pial e Guöp ka Kän de Health Care Card ka Pensioner Concession Card Kän de Raan cï Nyuöjc (cï dït ka ye raan nuan) ye Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic e kony né yök de:

- Wel cï akim ke göt tö ciinden nhom piiny
- Kuccny de ambulanh (riän de rölä/käräk) cïnic wëu ye keek cuat piny
- Döc (lucci) de lec né ayadaai ke lec ke akuma cïnic wëu ye keek cuat piny
- Nëen (mandar) cii keek ye yooç enoj akim de nyin (cenë rinke gät piny enoj ajuiëer de Kä ke Pial e Nyin-Mäny Piath yenë Yin de Nyin Mac thïn (Vision Care).

Ba wël kök ke lëk jam né kä Kän de Kä ke Pial e Guöp, thany (tuany) tõ **Services Australia** (Ajuiir ke Kuccny de Awuthtereliya).

Ba wël kök ke lëk jam né Kän de Raan cï Nyuöjc (cï dït ka ye raan nuan) ye Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic, thany **Services Australia** (Ajuiir ke Kuccny de Awuthtereliya).

Kë nyooth Kän de Kä ke Pial e Guöp
Health Care Card

Ba wël kök ke lëk yök, col
Të yenë Telepuun Yup
Thïn né Thook Kuöt de
Thenthalij (Centrelink
Multilingual Call Centre)
tõ **13 12 02**.

Köc nyic luɔɔi de wëér de thook apiath

Na cii lëu ba jam ka ba Thorj de Lijnliith piŋ apiath, eluɔɔt thięc bii yiin yiék raan nyic luɔɔi de wëér de thok apiath. Apiath aréet bii yiin cie waar thok në raan paandu në këduon de pial e guɔ̄j.

"TIS" e Ajuięer de Wëér de Thok. Acin wëu ye keek cuat piny në luɔɔi de TIS ku wël aa ci keek yäth ayeer enɔŋ köc kök peei.

Col **13 14 50** ku luel thondu (thuɔŋdu). Raan lui në telepuun abi yiin bëi e laany tökic wenë raan de wëér de thok ye jam në thondu/thuɔŋdu. Në wët bii yin akim tñj, ke yi thięc raan lui të de kä ke pial e guɔ̄p bii luui kenë raan de wëér de thok.

Aküim, ak-thayi (aküim atöt ci piɔɔth ku nyic luɔɔide apiath) ka akiüim ke wal (köc ye wal yaac) aa lëu bikë yiin yiék raan de wëér de thok tɔ̄ kenë TIS ku acin wëu ba keek cuat piny.

Ajuięer de TIS e luui thee ke 24 në nyindhia (eluɔɔt), e ruɔɔnic ebën.

Ba wël ke lëk jam në dhöl yenë luui në TIS, thany (tuany) **eténë**.

Yin lëu bii yiin yiék athöör (awereek) ci keek waar yiic (në thondu/thuɔŋdu) në dhöl de TIS në run tueej ke rou cïn ke bën ke yi ye raan ci gam ba rëer në Awuthtereliya agut atheer.

Ba tñj menë ke yin tɔ̄ ke bi yiék yiin, ke yi col **1800 962 100** ka thany **eténë**.

Bëi ke Akim ke akuma

Bëi ke akim ke akuma aa ciï koc noñ Kän Medikëer thiëec bïkë wëu cuat piny. Koc tuaany tö bëi ke akim ke akuma aa ye keek doçc në akiim ku akiim atëet nyic luçiden apiath (ak-thayi) lui paan de akim.

Paan Awuthtereliya eya anõnjic bëi ke akim pee, ku yin bï wëu dhiil cuat piny bï yiin tñj, ka ba nañ tamin adööcdüñ de kä ke pial e guöp.

Ba paan akim de akuma de NSW Niiu Thawuth Welith ku ajuuir kök ke kä ke pial e guöp yön, thany **etënë**.

Käril yiic ye tuöl (röl/käräk)

Lø biäk de käril yiic ye tuöl (cít tuaany ye röt tëëm ka röl/käräk)

Na tuaanyë ka noñ kérilic lëu bï raan nök, ke yin lëu ba lø në biäk de **Emergency Department** (Dipäätmen de Käril yiic ka Röl/
Käräk në paan akim de akuma thiök arëet ke té tö yin thïn.

Ba paan akim de akuma thiäk arëet ke té cen thany **etënë**.

Yän ke Röö/käräk (Dipäätmen) yenë kä ke Röö/käräk tñj thïn aa ye ýöör (ñaany thook) në **thëe ke 24** në wikic (nün ke 7 yiic) ku eluööt aa ye nañ akiim ku temerjii lui thïn.

Yin lëu ba dhiil tüt té yän ke röl/käräk në thëe juëc yiic, wët yenë raan tuaany arëet yen tö ke ye kón tñj tueej.

Luathë/yäthë Känduñ de Medikëer kenë yiin. Them ba dhöl cekic lø paan de akim de akuma thiök arëet dhiil nyic.

Ambulanh (riän de röl/käräk)

Në Awuthtereliya namba de röl (kéril ye tuöl) e **Abac arak Diäk (000)**. Luöjië në ye namba kän bï yin guööt de ajuiëer de kuçony në käril yiic ye tuöl cöö: Ambulanh, Bolith ka Mac (ajuiëer ye mëc ye bëi ku kän nyop/rööök piçoók).

Cöö **000** na wic ambulanh. Koc njäär ambulanh aa lëu bïkë yiin kuçony ye col "kuçony tueej té cín gääu ke akim liu" looi ku aa lëu bïkë yiin ýäth Biäk (Dipäätmen) de Käräk/Röl tö paan de akim de akuma.

Na ciï lëu ba jam në Thoñ de Linjliith, ke lëkkë raan kuath Ambulanh thoñ yen yin jam. Ye kän e kë de pial e guöp wic bï dac/lac tñj té cín gääu, në yekënë raan kuath Ambulanh abi yiin bëi laany de telepuunic ba jam raan de wëer de thok.

Na noñ Kän de Kä ke Pial e Guöp ka Kän de Raan ci Nyuööc (ci dit ka ye raan nuan) ye Wëu ye keek Cuat Piny Tek Yiic, ke Ambulanh (**lääu acin wëu ye keek cuat piny**). Enøj koc muk Kän de Medikëer yetök, ke yin bï wëu dhiil cuat piny.

Na Nɔŋ Kérilic në Biäk de Kä ke Pial e Guöp

1

Cɔl 000

2

Të thiécë raan lui tē de telepuun yïin na
koor/wic Mac (ajuiëer de piök/nyeei de
mac), Bolith, Ambulanh, lëkkë yeen:

"Ambulanh"

3

Na ye jam në Thorj de Lïngliith:

Dhuk kä thiéc raan lui në telepuun
në wët:

- Rinku/rienku
- Nambaduön de telepuun
  - Kaam de kärak
(kérilic cít tuaany ka ról cí tuöł)
- Të tō koc ke kuccony thìn në kaam cenë
kérilic tuöl
- Kueer (dhöl, gëk) thiäák arëet ke tē
cen ka tē tō këdiit cie muccony
nyic/nyic thìn.

Na cii lëu ba jam (guel) në Thorj de Lïngliith:

- Lëkkë raan lui tē de telepuun thorj ye
yïin jam
- Tit raan lui tē de telepuun bï yïin cok
jam wenë raan de wëer de thok -
DUK (DUÖNË) TELEPUUN TEM KÖU.

Në Kä ke Pial e Guöp Cii Kuccony de Akim Dac Wic

Në kädhal koc ke pial e guöp cii rac arëet,
yïin lëu ba kuccony de akim yok enoŋ:

- **Diktoor Amumï ye cɔl GP (Jii Pii)** tō
në ayadaai peei yiic, tō në bëidit juëc
ku geëththii yiic. Akim lui në **Yän ke
Akim** aa tō eya e ke ye koc tuaany
tij në kaam cenë luži thök. Aa ye luui
në theeë bär yiic ku keek aa ye yöör
(jaany) në aköl juëc ke wick-en (Kööl
Dhetem ku Kööl Nhialic). Yin bï dhiil
tō ke yi muk kän de Medikëer. Ba Të
de Akim thiök arëet yok, thany **etënë**.
- **Health Direct** e akim cok lëk raan
tuaany kë looi ku wël ke lëk ke jam
në telepuun enoŋ temerjigidit tō
tueej. Atö ke lui në theeë ke 24, nün ke
dherou në wickic. Cɔl **1800 022 222**.
Keek aa ye **koc ke wëer de thok
yok**.

Ye Pial e Guöpdu Tiŋ (Apiath)

Ajuięer de Kä ke Pial e Guöp enɔŋ Rəpiöjii de Niiu Thawuth Welith (NSW)

Na yii bō Awuthtereliya ke yii ye rəpiöjii (raan cī paande waan nē wët tɔŋ, riɔ̄c, cięen ka piir rac) raan cī paande waan ku wic ba lɔ̄ rëér paan dët peei), ka ye raan wic kök ka wic bï bën ke ye rəpiöjii, ke yii yuöpè Ajuięer de Kä ke Pial e Guöp ke [Rəpiöjii de Niiu Thawuth Welith](#) (NSW Refugee Health Service) nē wët:

- Cäǟr e guöp nē kä ke pial e guöp lääu (cīnic wëu ye keek cuat piny) ku then enɔŋ akiim kök peei
- Wël ke lëk jam nē akiim tɔ̄ tē rëér yin thïn.
- Bï yïin kuɔny ba akim (Jii Pi) tiŋ na tɔ̄ ke yii ye raan wic kök cīn Medikëer
- E kony enɔŋ koc nɔŋ näǟth wic kuɔny de [NDIS](#) Tiŋ tē piiny ba wël kök ke lëk yök
- Piööc yenë koc lëk nē kä ke pial e guöp tɔ̄ NSW.

Në kaam ku tē cī cäk benë
rɔ̄m piny thïn cōl
9794 0770.

Koc ke wëer de thok aa ye
bëi ku acin wëu ye keek
cuat piny.

Ajuięer Tamin de Näǟth de Baai Ebën (NDIS)

Ajuięer Tamin de Näǟth de Baai Ebën muk Akum de Awuthtereliya. NDIS:

- E wëu wic keek benë kä ke koc nɔŋ näǟth ya looi cuat piny
- E ajuięer ye luui ke koc- nɔŋ näǟth- tɔ̄ runken nē kaam de run ke 7 agut cī run ke 65
- E kuɔny yïæk nɔŋ kä cī nyuɔɔn atheer nē biäk de nyic (tëk tëk), yin (tiŋ) ku mum de nhom (thaikolbji) cít PTSD, mum de nhom ka tuen kök ke nhom.

E tän tšu Bithdu, yin lëu ba kuɔny de NDIS yök.

Luci de Temerjii nē Awuthtereliya

Temerjii ke Awuthtereliya aa koc ye luui nē kä ke pial e guöp cī keek piɔ̄c ku anyic lucɔiden apiath. Koc juécken aa cī yän loi thook peei ke ajuięer de kä ke pial e guöp deet yiic arëët cít mär ke mith ku mith piac dhiëeth (gëëm- koc ye diäär dhiëeth gam), mithkor (meth ku temerjii ke baai), ka kä ke pial de tän de piön de raan thïn (termerjii ke tuaany de nhom).

Termerjii ye rəpiöjii tiŋ, lui kenë Ajuięer de Kä ke Pial e Guöp de Rəpiöjii de NSW aa ye rəpiöjii e ke piac bën tiŋ.

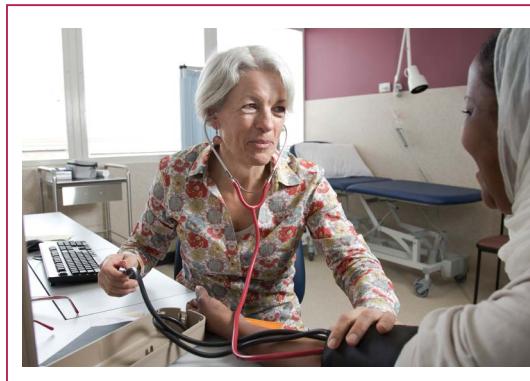
Temerjii juëc nyic lucɔiden arëët (atëët) aa ye kocken tuaany tiŋ (dɔɔc) ku ayadaaiken, ke cīn akim tɔ̄. Temerjii kök aa lëu bïkë athëëm cök loi, aa ye wal gäm koc tuaany ku bïkë yïin than ayadaai kök yiic.

Nëm de Jii Pii (GP)

Në Awuthtereliya koc juëc aa ye ló enøj Jii Pii (GP) tē tuëeny kek.

Yín lëu ba akim ke Jii Pii yok në yän juëc jöök në yän ke Akim dit agut yän yenë akim luui erot ka ayadaai.

Kök ke Jii Pii aa ye "**Ariomden lööm enøj akuma**". Luel de ye kän e men ke acin wéu ye keek cuat piny në koc tö kenë këet ke Medikéer. Muk kändüön de Medikéer kenë yiin tē ler yín yän kedhia bï yín ke akim tüj thín.

Thiec raan de komiönitidu men nyic en Jii Pii ye jam në thuɔndu/thondu. Na tö Jii Pii ye yín ló enøj een ke cie jam në thorndu, yen akim kän alëu bï raan de wëer de thok de TIS cii bï riöp bëi në telepuun në kaam tüj akim yiin thín.

Në akol kök, alëu bï akim juuir bï raan de wëer de thok bï cok tö yoot kenë yiin, na ci lueel në kaam de wiik ke rou (nün ke 14) njoot.

Të tüj yín Jii Pii, ke yeen abi yiin thiëec në käkuön dhal yiin në biäk de kä ke pial e guöp ku kä ke döc. Na ci piöu mit wenë Jii Pii du, ke yín lëu ba ló enøj Jii Pii dët.

Aye lëk koc men yen këpiath ba akim ya tüj bï cäär ku athëem ya looi eluööt në wët de pial e guöp. E kony bï guööt de kérilic në biäk de kä ke pial e guöp yok ke njot ke këc guë dít, cít tuaany de piöu, thukarï ka kuet kök ke kantha. Të cenë keek lac/dac yok, ke döcden e yic koc (e yic pial).

Ajuuir ke Cäär de Kantha

Akum de Awuthtereliya e koc cok lui e keek athëem ke cäär de guöp në kantha de yäc, thín ku kantha de wanah de dhiëth:

- **Cäär de thín** yenë kantha yok aye luöi diäär ye runken 50 agut ci run ke 74. Thany etënë ba wël kök ke lëk jam në athëem de cäär de thín yok.
- **Cäär de wanah de dhiëth** aye luöi ye runken 25 agut ci run ke 74. Thany etënë ba wël kök ke lëk jam në athëem de cäär de wanah dhiëth yok.
- **Cäär de yäc** aye luöi röör ku diäär ye runken 50 agut ci run ke 74. Thany etënë ba wël kök ke lëk jam në athëem de cäär de yäc yok.

Ke ajuuir ke cäär kák aye keek looi bï kantha ka kä ye kantha bëi dac yok ke njot ke këc dit ago dac döcc.

Tij de Ak-thayi (Akim Atet nyic londe arëet)

Akimdu alëu bï yi than enøj akim ye atët nyic luçcide arëet na wic bï athëem kök ka döc looi, cït käril yiic (tuaany) né biäk de piü ke yin bï dhiil bï enøj akim nyic kä ke tuaany ku döc de tuaany de piü-ye col kardisbjith. Ba akim atët tij ke yin bï dhiil:

- Nan athör (aweren) cenë akimdu yiin than enøj Jii Piï dët
- Kaam benë yiin tij thïn juuir (meek).

Akiüm atëet (nyic luçiden arëet) juëc aa cïi ariöpken ye lööm enøj akuma, ku kök ke kek aa ye ariöpden lööm enøj akuma enøj koc muk Këet ke Kä ke Pial e Guöp.

Bï akiüm nyic luçiden arëet (atët) lui eröt peei alëu bï wëu juëc jöt. Thiëc Jii Piïdu na lëu röt ba akim atët tõ paan akim de akuma tij lui né "ayada de koc tuaany e bën ayeer (këcë keek täac paan akim)". Yin bïdhiil tiit né kaam bäär, ku yeen alääu (acïn wëu ye keek cuat piny) na muk Kän de Medikëer.

Wel ke akim

Akimdu alëu bï yiin yiëk athör cenë wäl göt thïn.

Yin bï aweren cenë akim yiin gät wäl thïn dhiil yäth yön ye wal yaac thïn (acdhäkana). Wel juëc aa lëu bï keek yöcc na muk aweren (athör) cï akim wal göt thïn. Yeen (akim) alëu bï yiin thiëec na wic wëel "jeneric" (men ye wëel tõ ciinde piiny). Wel ke jeneric aa tõ yöcden nhom piiny, ku aa thöñ kenë "rin adööc" ke wäl. Yin bï raan yöcc wal dhiil nyuöth Känduöñ de Medikëer, ku Kän de Kä ke Pial e Guöp ka Kän de Raan cï Nyuööc (cï dït ka ye raan nuan) ye Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic, na tõ kenë yiin. Wel juëc aa ye wëu lik jöt enøj koc muk Kän de Kä ke Pial e Guöp ka Kän de Raan cï Nyuööc (cï dït ka ye raan nuan) ye Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic.

Na tõ ka tõ paandu ke wic wel juëc né run tökic, ke yi thiëc raan de yön ye wal yaac né wët de [Kuɔɔny né yöc de Wal](#) (Safety Net). E kony né biäk de wëu ke yöc de wëlku né ruöön thok ebën.

Ajuiir ke Lucci de Lec ke akuma

Kocđit kedhia muk Kän de Kä ke Pial e Guöp ka Kän de Raan cī Nyuööc (cī dít ka ye raan nuan) ye Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic, aa ye keek yiëk ajuiir ke lucci de lec cīn yiic wëu ye keek cuat piny.

Mith kēc runken 18 dööt aa lëu bikē ajuiir ke akuma ke kä ke lec yök na mukkē kän de Medikëär.

Ayadaai ke akuma ke lec aa tō né Nieu Thawuth Welith yic ebën. Keek ke ayadaai aa tō e ke nōn rin ke koc tit bii keek dōc. Na wic ba l̄ ayada de akuma de lec:

- Col **Kä ke Lööm de Pial de Thok (ku Lec) ku Ajuiëer de Lék** (Oral Health Intake and Information Service) tō té cen (titj kä cī keek gät piny tō né biäk cuëëc).
- Dhuk kä cī keek thiëëc ye raan lui thiëëc yieth ku kéduön rilic né biäk de lec.
- Tē yup yin, ye kä nyooth kändüön de Medikëär ku kän ye Wëu ba keek Cuat Piny Kek Yiic muk.

Na cīi lëu ba jam né Thon de Linjliith:

Col **TIS** (Ajuiëer de Wëär de Thok) tō **13 14 50** ke yin not ke yi kēc guo jam wenë namba de Kä ke Lööm de Pial de Thok (ku Lec) ku Ajuiëer de Lék.

Pial de Thok (lec) ku Ajuiir ke Wël ke Lék

Sydney/South Western Sydney

① **1300 559 393**

Western Sydney/Nepean Blue Mountains

① **8890 6766**

① **1300 769 221**

South Eastern Sydney and Illawarra

① **1300 134 226**

① **1300 369 651**

Northern Sydney Central Coast

① **1300 789 404**

Hunter New England/Mid North Coast/Northern NSW

① **1300 651 625**

Southern NSW/Murrumbidgee

① **1800 450 046**

Western NSW/Far West

① **1300 552 626**

Enoj kocđit cīn **Kän de Kä ke Pial e Guöp ka Kän de Raan cī Nyuööc (cī dít ka ye raan nuan) ye Wëu ye Cuat Piny Tek Yiic**, ke yin bii dhiil l̄ ayada de lec loi thok peei.

Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Kämiöniti

Dët lui eya kené Jii Pïidu, aa ye yiï **Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Kämiöniti** aa lëu bïkë yiïn kuçny në kä ke biäk de kä ke pial e guöp ku kädhal koc në piïric.

Të de **Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Kämiöniti** yiïn lëu ba ke kækë tij:

- Koc ke kuçny ka akiim ke tuaany de nhom (thaikölbjiiith) ye koc yiëk jiëem ku kä ke kuçny. Cït men de, koc noñ kädhal keek në biäk de miäu (möu) ku wel rac
- Termerjii ke kämiöniti noñ piöc loi thok peei ye mëdhiëth ku mïth ku koc cï dït/juëen kuçny
- Koc ke duëeny (piithothërapiiith) ye koc cï tuaany ka cï ýäntöök yön kuçny
- Akiim ke jam ye mïth nuëen/dhel jam keek caar.

Në aköl juëc **Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Kämiöniti** aa ye nañ koc lui në kä ke pial e guöp ye koc ke kuëet ke cieen ku thook kuöt yiic wääc kuçny. Alëu bï nañ wëu lik ye keek cuat piny në ke ajuuir käk yiic. Ba Të ka ke Pial e Guöp de Kämiöniti thiäæk areëet kené të cen yön, tij intanet: *Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Kämiöniti de NSW*.

Ajuuir ke kä ke pial e guöp de diäär

Yän ke Kä ke Pial e Guöp ke Diäär aa ye wël ke lëk ku kë bï looi yiëk diäär në: kä ke pial guöp në biäk de liëc ku dhiëth, tuëny ye keek wuçoök në nïn de cieëej yööt, tøj baai, athéëm ke wanh de dhiëth, cäär de thïn, käril yiic ke riëm de thëk (ye bën në thök de pëei thok ebëen) ku kööc de riëm de thëk. Ke ajuuir käk aa nöñ yiic köc ye diäär kuony.

Ba Të de Kä ke Pial e Guöp de Diäär tõ Niiu Thawuth Welith (NSW) yök, ke yi thany **etëne**.

Family Planning NSW (Ajuieer de Këm ke Diënh de Mith de NSW) e ajuieer de kä ke pial e guöp cincic wëu ye keek cuat piny thiin ku acie wël ye yäth ayeer enoñ köc kök pee. Keek aa ye köc kuony në kä ke dhiëth ku tuëny ke cieëej de yöt (nïn yööt në këm ke köc ke rou-diäär/nyiir ku röör). Yök ayadaduön thiäæk arëët kenë tê cerj **etëne**.

Na wic/köor raan de wëer de thok ke yi col **TIS 13 14 50**. Yin lëu ba raan de wëer de thok ye tik/nya thiëëc bï yiëk yiin.

Na nöñ raan tõ ke yiin tij, ka raan thiäæk kenë yiin, luui yiin ka paandu kërac, ka ye yiin cök riëöc, ke yi col **Laany de Kuçony në Tøj Baai** (Domestic Violence Help Line) në guööt de thaas tõ **1800 65 64 63**.

Paan de Awuthtereliya, tøj baai aye lön köc dëm ku bëi cerj aa nöñ yic bï keek gël.

Ajuiir ke Kä ke Pial e Guöp de Meth ku Baai

Na ye mëdhiëéth nōn mithkor ku yin wic kuccny, anōn ajuiir juēc tō lēu bïkë kony.

Ajuiir ke temerjji de kä ke pial e guöp de Meth ku Baai (Child and Family health nursing services) aa ye cäär ebën de guöp de mith nē kaam thok ebën agut cī run ke dhetem/detem looi. Meth ebën anōn Blue Book (Bulu Buk) tō wël ke lëk thïn nē këmdit nyooth kä ke cilde (ditde). Yän ke Kä ke Pial e Guöp de Meth ku Baai (Pan cen) aa lēu bïkë kuccny, piöc ku wël ke lëk gam tō:

- Thuëét de meth
- Cil de meth ku ditde
- Nin
- Tuöm nē wel ye guöp gäl nē tuen/bëec kök
- Løyum de guöp de mëdhiëth
- Aa lēu bïkë nëm baai ya looi.

Tresillian ku Karitane aa ye ajuiir kök lēu bïkë mith yiék kuccny, muöök piath de mithkor ku nyiéc/nyiéc luɔi enōn bëi tō mith jɔok runken thïn nē kaam de dhiëth agut cī run ke 5. Kä juēc kä ajuiir aa lääu (acín yiic wëu ye keek cuat piny thïn).

- Piöoc nē muöök (tün) de mith
- Rëér paan cen
- Ayadaai ke thuëét de mith
- Ajuiir ke diëer ye tuöl té ñoot dhiëth ku diëer bižth dhiëth
- Ayadaai ke duciëñ (cieëñ) de mithkor
- Webnaar ke nëm ku muöök de meth.

Ba piny röm wenë koc ka tē yenë telepuun yup thïn, csl:

Karitane: 9794 2300 ka **Parent Help Line (Laany de kuccny enōn Mëdhiëéth):**
1300 227 464

Tresillian: 9123 8999 ka **Parent Help Line (Laany de kuccny enōn Mëdhiëéth):**
1300 272 736

Ba ajuiëer de kä ke pial e guöp de meth ku baai (paan cen) thany [etënë](#).

Ajuuir ke Kä ke Pial e Guöp de Riënythii

Niiu Thawuth Welith (NSW) aŋŋən yän ke kä ke pial e guöp enŋŋ riënythii ye runken 12 ku 24. Ke yän käk aa lēu eya bikë médhieħt yiék kuccony. Yän ke kä ke pial e guöp ke riënythii aa ye yiék piööc nē kä ke pial e guöp, wël ke lēk, kē bī looi ku dhöl bené yeen luɔɔi thiñ ku jiéem (kä ke kanthelinj). Kä juēc ke ajuuir käk aa yené temerji ke tö thiñ, ku kök aa nɔŋ yiic akiim.

Ke ajuuir käk aa lääu (aa cìn yiic wëu ye keek cuat piny) ku aa ciïi wël ye ýäth ayeer enŋŋ kök kök peei. Ke yän käk aa ye:

Ajuuir ke Kä ke Pial e Guöp de Riënythii

**Corner Youth Health Service
(Bankstown)**

① **9796 8633**

**Fairfield /Liverpool Youth
Health Team**

① **8717 1717**

**Canterbury Youth Health
Service**

① **9787 0600**

Youth Block Redfern

① **9562 5640**

Western Area Adolescent Team

① **9881 1230**

Traxside (Campbelltown)

① **4633 0880**

**High Street Youth Health
Centre (Harris Park)**

① **8860 2500**

The Warehouse (Penrith)

① **4721 8330**

**Community Health Adolescents
in Need (Wollongong)**

① **4240 4800**

Ajuiir ke Kä ke Pïn

Aa nɔŋ ajuiir kuöt yiic ke mith ku kocdit wic bi pïn ye kek piŋ bi caar.

Mithkor:

Na ye dieler n̄e w̄et n̄e pïn de menhdu, jam ka n̄e nyiny de jam, juuir bi pïn de menhdu luɔi athäm. Akim thiäk ke t̄e cej aleu bi athäm de pïn lääu (acin w̄eu bi keek thiëc) looi té mithkor ku riénythii tö runken agut ci run ke 26. Ke athäm käk aa ye keek looi eluɔjt Té de kä ke Pial e Guöp de Komiöniti ka n̄e b̄ei ke akim ke akuma yiic.

Kocdit:

Dipäätmen de Kä ke Pial e Guöp amac Ajuiir ke Kä ke Pïn de Akuma de Awuthtereliya. Ye ajuieler kän alui kenë koc ye runken 27 ku yeet nhial.

Yin leu ba thiëc bi yin gam n̄e ye Ajuieler kän onlaany bi yin gam n̄e Ajuieler kän. Dhöl yenë kuccny thiëc thinn bi yiëk raan: hearingservices.gov.au.

Ba nyic men bi yin gam col: **1800 500 726**.

Col **TIS** na koɔr/wic kuccny: **13 14 50**.

Ajuir ke Kä ke Nyin

Yín lëu ba nyïnku cök bï keek caar arak tök në ruöön tökic ku acin wëu ba keek cuat piny. Kä ke cäär de nyin aa ye keek looi në aküm de nyin ye cöl optometriith (optometrist). Aküim ke nyin aa tõ në yän juëc yenë käj yaac thiin (thuuk) ku biäk ayeer ke gëeu (peen). Kän de Medikëer acie gam në luɔɔi de néën/mandar ka nën ke waŋ.

Na tõ ke cii lëu ba wëth ke daai (néën) yɔɔc, ke yín lëu ba néën lääu (cii keek ye yɔɔc) yök në dhöl de Ajuiëer de Wëth ke Daai (Néën) ke Nieu Thawuth Welith (NSW Spectacles Program) Mek kaam benë nyindu luɔɔi athëm Aküm de Niñ nyic lörj na wic mandar lääu (cii keek ye yɔɔc).

Ba wël ke lëk nyooth yenza yen lëu bï ye kän yök cöl: **1300 84 74 66** ka ba wël kök ke lëk yök, thany [etënë](#).

Wël ke Lëk në Thook (wääc)

Ba wël jam ecök në kä ke pial e guöp në thondu yök, tij Ajuiëer de Jam në [website](#) (webthait) de **Kä ke Ajuiëer de Cieŋ Kuet Wääc Kuöt yiic**.

Ye Pial e Guöpdu Tiŋ (Apiath)

Ajuięer de NSW de Döc ku Töök de Koc e cü Keek Yiëk Yän Töök ku Jiëth de Piöu ye col (STARTTS)

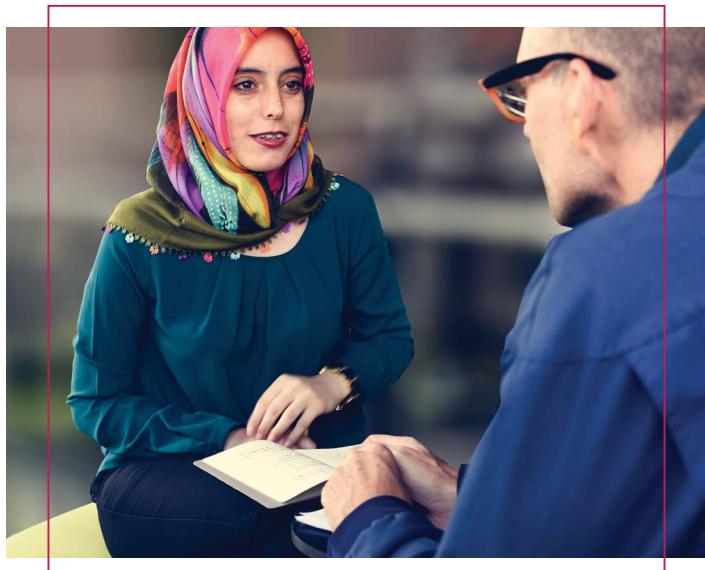
Yen ajuięer kän anɔŋjc koc ke jiëäm (kanthelaai) lëu bïkë kony ku koc e cü kan tëék në piir thönj kené piir de repiojji ku cikë käril yiic gum yon noot kek e ke kéc bën Awuthtereliya.

Koc ke jiëäm (kanthelaai) aa ye koc cü keek piöjc nyic luži de kä ke pial e guöp ye jam kené yün agokë yün kuñy ba käril yiic në piirdu yic tiaam ku ba kä bï röt/röth waar wic/koc keek looi.

Koc juëc lui thiin aa lëu bïkë jam në thook wääc.

Ajuiir ke STARTTS aa lääu (aa cïn yiic wëu ye keek cuat piny thiin) ku wël aa cii yäth ayeer enɔŋj koc kök, peei, ba webthait de STARTTS yök thany **eténé**.

Col STARTTS t̄ 9646 6700.

Ajuuir ke Kä ke Pial de Nhom

Jí Piidu yen e ka raan piath arëet ba jam wenë yeen në kä ye keek ke tän tö piöndu ye tö këm juéc yiic cít mum de nhom ka diëer. akim aléu bï yïin kuñy, ku aléu eya bï yïin than (tuucc) ençj ajuuir kök ke kuñy.

Ajuuir ke kä ke pial de nhom aa tö bikë koc noñj käril yiic arëet në biäk de kä ke pial de nhom kuñy, bikë pial ku bikë piiр apiath në kõmööniti yic.

Na noñj käril yïin arëet në piiр të de koc rëér kenë yïin ka në kä tän de piöndu (piändu), ke yïn lëu ba jam wenë Ajuieer de Kä ke Pial de Nhom thiääk ke të cerj. Yin lëu eya ba akim de tuaany de nhom (thaikaitarith), thaikolbjith ka raan de kuñy tïj bï yïin ka paandu kuñy. Ajuuir ke kä ke pial de nhom ke akuma aa lääu (aa cïn yiic wëu ye keek cuat piny) ku wël aa cïe ýäth ayeer ençj koc kök pee. Kë tö thïn, koc ye tïit në kaam bääric bï keek tïj.

Na wïc/köör kuñy të cïn gääu col töñ de kä ke kuñy tö piiny tën. Keek aa lääu ku wëlken aa cïi keek ye ýäth ayeer.

Na ye kërilic (rïl/käräk) ke yïi col **000**.

Na wïc raan de wëer de thok, ke yïi col **TIS** tö **13 14 50**.

- **Mental Health Line – 1800 011 511**
- **Lifeline – 13 11 14**
- **Beyond Blue – 1300 22 4636**
- **Kids Helpline – 1800 55 1800**, for riënythii ye runken 5-25.
- **Suicide Call Back Service – 1300 659 467**
- **Men's Line Australia**, e luui në röör ke run kuöt – **1300 78 99 78**

Ke lëeny ke telepuun käk aa ye tö ençj raan ebën Paan de Awuthtereliya në thee ke 24 në nyindhia (eluööt), nïn ke 7 në wilic, ku aa lääu- acin wëu ye keek cuat piny thïn.

Ba kök nyic në thondu/thuñdu në ajuuir tö, thany etenë: **ajuiieer de kä ke pial de nhom** (mental health service).

Kä ye Löŋ yiæk raan në biæk de kä ke pial e guöp & (ku) Kä Bï Raan ke Dhiil Looi

Koc lui në kä ke pial e guöp aa ye akium, temerjii, thaikələjiiith, koc ke jiëem (kanthelaai) ku koc kök.

Käkuön ye Löŋ yiæk yïin

Koc lui në kä ke pial e guöp aa bï yïin dhiil lëk:

- Kë tõ kenë yïin ka tuaany
- Athëem ke akim
- Döc (luçi ka wëel bï tuaany nyaa)
- Kërilic lëu bï tuöl ka kä ye riäk në döcic.

Löŋ e yïin yiæk yic bï:

- Bï yïin döc (tïŋ) apiath, në piön (piän) yer ku athëek
- Bï kä ye keek gam ku kä ke ciëen de kuandu ku kä athëek de yanhdu ya theek
- Bï wël kök bï akim dët tak lööm
- Käkuön ke pial e guöp tõ në rinku tïŋ
- Bï käkuön ke pial e guöp tõ në rinku cii keek bï yäth ayeer ençj koc kök pee
- Lœc ba gämdü dhuök ciëen ku ba döc bï ñot ke loi rëec në guööt de kaam (wïc)
- Wïc kuccny ençj raan de wëer de thok lui kenë ajuiëer de kä ke pial e guöp.

Gäm de Döc

Yïn bï döc ci yiæk yïin dhiil gam. Në yän juëc ye kënë e tõ ke ye gäm e lueel raan në yethok. Gäm ye gät piny aye kɔr/wïc në kä kök ye keek looi, cít amëliya (ñjek). Mith këc runken run ke 14 dööt aa ye gäm de mëdhiëeth ka raan tõ në nyin de mëdhiëethic.

Mith tõ runken në kaam de run ke 14- agut 16 eluööt aa ye gämden gam etök kenë mëdhiëethken ka koc tõ në nyin ke mëdhiëethken yiic; keek aa lëu bikë gämden eröth/eröt lueel na yekë nyuɔoth mënë aa ci döc ci lueel bï luɔi keek deetic apiath.

Kä ba keek dhiil looī

Dhielēlē ba:

- Lëk koc lui nē kä ke pial e guöp kériëc nē biäk de käkuön ke pial e guöp
- Lëk koc lui nē kä ke pial e guöp men na löm wel ke pan akim, ye möu dek, ye tap maath ka ye wel kök lööm
- Ye lō tē cī cäk ba piny röm wenē raan nē amat nē kaam cī cäk ka ba lëk koc lui nē kä ke pial e guöp na cī bī lēu ba lō nē kaam cī cäk de amat, ku tē cenē raan de wëer de thok yöök bī tö.

Acii bī dhiil looī ba (raan dët):

- Jöör, lat, riäac ka ba guööt de raan luöi kërilic rac bī guöpde yom ka tē yen piönde yök thiin (thaikölbjii).

Të yenē Guel Luooi thïn

Në Awuthtereliya, yin lēu ba guel nē ajuiëer de kä ke pial e guöp ka nē raan lui nē kä ke pial e guöp.

Jam nē käkuön diir yin wenē raan de kä ke pial e guöp lui nē kä ke tñj yenē yin tñj. Yeen aléu bī këdhal yin cök thök tē cïn gääu.

Na tö ke yin ñot ke yin këc piöu miët tē cïn jam wenē raan luui nē kä ke pial e guöp:

- Cöl paan de akim e dööcë yin thiic **Bäny Kony Koc Tuaany** ka
- Cöl tē de kä ke pial e guöp tē yök yin döc thiic **Mudiir** (Bäny) ka
- Jam wenē **Akutnhom (Kömicen) de Guel nē Tñj de Kä ke Pial e Guöp** tö **1800 043 159** (acinic wëu ye keek cuat piny thiin).

Na cie jam nē Thon de Lijliith, ke yï jam wenë **TIS** (Ajuiëer de Wëer de Thok) tö **131 450**.

Wël ke nyooth

NSW Refugee Health Service

Suite 1, Level 3
157-161 George Street
LIVERPOOL NSW 2170

- SWSLHD-RefugeeHealth@health.nsw.gov.au
 www.refugeehealth.org.au
 9794 0770

Aköl ciëen e berë yeen dhuëk piny në luɔj bï dik ku bï ya yam/jöt: Pëei de Bët run 2022

ISBN 978 1 74079 122 9